

Anna Claire

Een verre bestemming

Vertaald door Jolanda te Lindert

DE FONTEIN

*Wij zijn allemaal kinderen van Afrika en niemand van ons is
belangrijker dan een ander. Dat zou Afrika tegen de wereld
kunnen zeggen. Die woorden zouden hen kunnen herinneren aan
wat het betekent om mens te zijn.*

Alexander McCall Smith

1

Berlijn, oktober 1936

Haar hart sloeg snel, haar opwinding werd groter. Vandaag zou haar hele leven op de kop worden gezet, net als de zandloper die ze bij het bakken altijd gebruikte. Anni was zo blij, ze trilde helemaal en stond ongeduldig met een zak koekjes voor haar favoriete bakkerij in Schöneberg. De herfstwind waaide door elke naad van haar wollen jas. Om zichzelf af te leiden draaide ze zich om en keek naar de kaneelbroodjes in de etalage. Siegfried was gek op zelfgebakken kaneelbroodjes. 'Meer dan van alle andere op de hele wereld,' had hij gezegd. 'Net als van jou.'

Er ging van alles door haar heen. Vandaag zou eindelijk gebeuren waar ze al zo lang op wachtte. Ze moest het meteen aan Maria vertellen, al zou haar vriendin haar alweer zo ongerust en fronsend aankijken. Zelf maakte ze zich natuurlijk ook grote zorgen, zeker de laatste tijd sinds de sfeer in Duitsland steeds killer werd. De mensen veranderden en de meeste niet ten goede. Ze zag het echt wel, ze zag alles wat er om haar heen gebeurde. De haat en de woede van veel mensen. De agressiviteit die hier in Berlijn steeds vaker voorkwam. De ontevreden mensen met hun revolutionaire ideeën. Ze was echt niet zo'n naïef blondje als haar vriendinnen Maria en Luise soms dachten. Dat gold vooral voor Luise, en dat stoorde Anni enorm, die dat voor haar vertrek naar Amerika bijna letterlijk had gezegd. Anni had dat tenminste zo opgevat, maar dat niet laten merken, omdat ze een goede verstandhouding erg belangrijk vond. Ze had net als Maria ook ingestemd met Luises

voorstel om met z'n drieën als noodplan een restaurant in New York te beginnen, waarvoor ze alle drie iets van hun spaargeld moesten inleggen – de drie beste vriendinnen, al zo lang en voor altijd. Een noodplan was altijd verstandig, maar toch... Anni kon zich niet voorstellen dat ze dat noodplan ooit nodig zouden hebben, dat ze hun geboorteland ooit zouden moeten verlaten. Zijzelf in geen geval. Maria wel, zij was Jodin, waardoor ze zich al een tijdje niet meer op haar gemak voelde in Berlijn. Anni vond dat verdrietig, heel verdrietig. Toch was dat volgens haar nog lang geen reden om het land te verlaten. Ze had zelf Joodse familieleden, heel verre familie, daar had Luise haar aan herinnerd. Maar dat was toch niet belangrijk! Wat een onzin, zij was Duitse! Toch had die opmerking van Luise iets in Anni wakker geschud, en daarom was ze ook akkoord gegaan met haar voorstel. Op die manier was een deel van het geld dat ze van haar ouders had geërfd tenminste goed geïnvesteerd, al was het in Amerika.

Haar vader zou dat goed hebben gevonden. Ze miste hem ontzettend, ze miste haar moeder trouwens ook. Na de dood van haar ouders was Siegfried haar familie geworden. Na de dood van haar moeder was hij zo goed voor haar geweest, zo meelevend, liefdevol en betrouwbaar, en ook nadat haar vader zo onverwacht was overleden. Siegfried was echt een goed mens. Dat zagen haar vriendinnen gelukkig ook, want ze kenden hem al jaren. Maar zelf kende ze hem nog langer, al sinds haar schooltijd toen hij altijd haar schooltas droeg. Siegfried was een cavalier. Mijn rozencavalier, dacht Anni glimlachend. Ze hield van rozen en Siegfried, die dat wist, nam vaak een roos voor haar mee. Hij wilde haar gelukkig maken, altijd.

De deur van de bakkerij rechts van haar werd met een ruk geopend. Anni schrok ervan. De geur van brood en gebak stroomde naar buiten, tegelijk met een man in het uniform van de Wehrmacht. Hij had een in papier gewikkeld brood in de hand, keek belangstellend naar haar, groette en glimlachte. 'Heil Hitler. Heb

ik u aan het schrikken gemaakt, juffrouw? Komt zeker door het uniform? Ik kom net uit de kazerne.'

'Nee hoor, ik heb niets tegen uniformen. Heil Hitler,' zei Anni, maar meteen daarna keek ze weer naar de etalage.

De man was blijven staan en keek aandachtig naar haar, dat kon ze uit haar ooghoeken zien. Wat zei ze soms toch domme dingen! 'Ik heb niets tegen uniformen.' Hopelijk liep hij snel door. Door haar lange blonde haar en haar lieve gezichtje, zoals Siegfried altijd zei, keken mannen vaak naar haar. Dat vond ze niet prettig. Ze wilde dat alleen Siegfried zo naar haar keek, haar hele leven lang. Maar bestond dat eigenlijk wel, liefde tot het einde van je leven? Ze bleef strak voor zich uit kijken.

Eindelijk liep de man door.

Anni ademde uit en keek of ze Maria al zag. Waar bleef ze nou? Siegfried was altijd stipt op tijd en liet haar nooit wachten. Maria eigenlijk ook niet. Anni vond betrouwbaarheid erg belangrijk, net als trouw. Haar moeder had haar altijd 'een trouwe ziel' genoemd. Anni vond haar vriendschap met Luise en Maria ook heel belangrijk.

Ze was niet bang dat haar vriendschap met Luise eronder zou lijden als haar vriendin straks een tijdje in Amerika woonde. De drie vriendinnen zouden altijd vriendinnen blijven, dat hadden ze gezworen. Hoe zou Luises overtocht met het schip naar New York zijn? Annie was heel benieuwd naar wat ze daar zou meemaken.

Anni keek opnieuw de straat in.

Eindelijk kwam Maria eraan. Ze had haar donkere haar hoog opgestoken, waardoor haar gezicht smaller leek. Ze had een vel papier in haar hand en leek ook een nieuwtje te hebben. 'Neem me niet kwalijk, maar Tabea wilde per se dat ik haar deze brief nog voorlas. Luise heeft eindelijk geschreven!'

'O, wat heerlijk! Is ze goed aangekomen? Gaat het goed met haar?'

'Gelukkig wel. De bootreis was kennelijk heel prettig en ze voelde zich een echte dame. Ze heeft ook al een nieuwe vriendin.'

Anni en Maria keken elkaar even aan.

Anni merkte dat ze jaloers was, hoewel ze dat niet wilde zijn. 'Het is logisch dat ze veel nieuwe mensen leert kennen, maar Luise vergeet ons heus niet.'

'Natuurlijk vergeet ze ons niet,' zei Maria. Ze streek een korte streng haar uit haar gezicht die los was geraakt. 'Wil je de brief lezen? Meer staat er eigenlijk niet in.' Ze gaf de brief aan Anni.

Anni gaf haar meteen het doosje met de Streuselkuchen. 'Hou je dit even vast?' Maar ze bedacht zich en keek Maria glimlachend aan. 'Ik wil deze brief graag in alle rust lezen. Ik ben helemaal opgewonden, want ik heb ook een nieuwtje.'

'Zo te zien is het gelukkig goed nieuws. Wat fijn! Vertel.'

Anni had een onbehaaglijk gevoel, omdat ze wist dat Maria het niet leuk zou vinden. Toch hoopte ze dat haar vriendin blij voor haar kon zijn.

'Laten we eerst een Streuselkuchen eten, want ik heb echt trek.'

'Nu ben ik echt nieuwsgierig.' Maria glimlachte tegen haar, maakte het doosje open en hield het Anni voor. Ze pakten allebei een Streuselkuchen en begonnen al wandelend te eten. Dat deden ze al jaren elke donderdag, vroeger ook altijd met Luise. Anni nam een hap, kauwde en slikte het door. 'Goed, ik heb iets gezien, waardoor ik het bijna zeker weet.'

Maria liep naast haar, maar bleef staan en vroeg: 'Wat heb je gezien en wat bedoel je met dat je het zeker weet?'

Ze liepen door, langs een bloemenwinkel een paar meter verderop.

Anni had net een hapje genomen, wees naar de winkel en lachte. 'Wat grappig!' Ze verslikte zich en begon te hoesten.

Maria klopte haar op de rug. 'Lieve help, wat is er dan zo opwindend? Vertel.'

Anni wees hoestend naar een boeket rode rozen in een emmer.

Maria volgde haar blik en vermoedde kennelijk wat Anni wilde zeggen en haar gezicht betrok.

Zodra de hoestbui voorbij was, slikte Anni het laatste beetje door. ‘Die rozen. Siegfried heeft rozen voor me gekocht, net zo’n boeket als dit! Dat boeket zag ik gisteren toevallig bij hem staan, in een grote vaas, achter de deur van zijn mooie kamer.’

Maria keek haar ongerust aan en fronste.

Precies zoals Anni dus al had gedacht. ‘Ben je dan helemaal niet blij voor me?’

Maria zocht naar woorden. ‘Ik ben blij als je gelukkig bent, maar weet je heel zeker dat die rozen dat betekenen wat je denkt?’

‘Waarom zou hij anders rode rozen kopen? Voor zijn tante van tachtig? Voor haar zou hij eerder witte gerbera’s kopen, of gele lelies. Ik wacht toch zeker al lang genoeg, dat weet jij ook.’ Anni hoorde zelf dat haar stem een beetje verdrietig en smekend klonk. Ze hoopte al zo lang op een aanzoek van Siegfried. Maria was allang getrouwd en Luise trouwde binnenkort in New York met haar Richard. En zij?

‘Ik weet het, maar een bruiloft, in deze tijd?’ zei Maria zacht. ‘Siegfried heeft het zo druk bij de Gestapo. Dan blijft er weinig tijd over om een mooi feest te organiseren.’

Anni keek haar verdrietig aan. Maria wilde het haar uit het hoofd praten en kon niet eens blij voor haar zijn.

‘Ik heb wel tijd om het te organiseren. Siegfried is een eerzame, trouwe en liefdevolle man, werkt bij de Staatspolitie en zet zich in voor onze veiligheid. Ik hou ontzettend veel van hem. Moet ik soms nee zeggen?’

‘Nee. Wat ik bedoelde was dat ik het begrijp, je kent hem al zo lang, voordat hij zich bij de NSDAP en zo aansloot.’ Maria keek Anni peinzend aan. ‘Zeg dan eerst maar ja. Jullie kunnen immers ook later trouwen. Het is al fijn om verloofd te zijn. Jakob en ik zijn ook lang verloofd geweest.’

‘Dat weet ik, maar ik heb al heel lang het gevoel dat ik verloofd ben, daarom wil ik liever meteen trouwen. Bovendien, zoveel goede mannen zijn er niet, zei mijn moeder altijd. En Siegfried is mijn familie. Ik vertrouw hem, net zoals ik jou en Luise vertrouw.’

2

Arusha, Tanzania *Rozenkwekerij, mei 2024*

De middagzon scheen door het glazen dak de enorme kas binnen en verwarmde de lange rijen rozenstruiken.

Wendy stond opgewonden tussen haar rozen, snoof hun heerlijke geur op, voelde de warmte en keek naar de zee van groene rozenstruiken. Af en toe was een rood vlekje van de bloemknoppen te zien. Aan het plafond hingen gele en blauwe insectenvallen, omdat elke kleur een andere insectensoort aantrok.

Wendy droeg een T-shirt en een korte groene tuinbroek, en ze had een vlecht gemaakt in haar korte stugge haar, voor zover dat ging tenminste. Haar moeder, die net als haar oma uit Europa kwam, had steil haar gehad, maar Wendy's vader kwam uit Tanzania en zij had zijn haartype geërfd.

Ze controleerde het besturingssysteem van de sprinklerinstallatie, maar had haar gedachten er niet echt bij. Vandaag zou het gebeuren, dat voelde ze gewoon! Ze glimlachte.

‘Waarom glimlach je?’ vroeg Nafia, die vlak bij haar stond en keek of er ongedierte op de rozenstruiken zat. Ze werkte op Wendy's kwekerij en was een vriendin geworden. Wendy had haar drie jaar eerder tussen de rozenstruiken geholpen met de geboorte van Nafia's kind dat in stuitligging lag, iets wat ze heel overweldigend had gevonden. Sindsdien hadden ze een hechte band.

En sindsdien wilde Wendy zelf ook een kind, samen met Muhambo die dol was op kinderen. Ze was nu midden dertig, dus het werd ook wel tijd.

Nafia had haar kleurige hoofddoek boven op haar voorhoofd dichtgeknoopt, net als veel vrouwen deden in Tanzania. Ze keek Wendy met een uitdagende grijns aan. Ze had Wendy gesteund, net als Muhambo, toen ze de rozenkwekerij na de dood van haar moeder twee maanden geleden alleen moest runnen.

Muhambo werkte al jaren als voorman op de rozenkwekerij en was een trotse man. Zijn ouders woonden in Arusha, in een lemen hut, net als veel Tanzanianen. 'Maar ze zijn gelukkig,' zei hij heel vaak. 'Je weet toch dat we een gemeenschap zijn, zodat niemand honger hoeft te lijden.'

Dat was precies waarom Wendy zo van haar land hield, om dit gemeenschapsgevoel en de vrolijkheid van de mensen.

Muhambo werkte hier op de kwekerij om zijn moeder en haar tien kinderen te steunen. Zijn vader repareerde fietsen, maar daarmee verdiende hij niet veel. Het beviel Muhambo helemaal niet dat Wendy sinds de dood van haar moeder zijn baas was, dat had ze al gemerkt. Zelf vond ze dat dit geen enkele invloed had op hun relatie. Een jaar geleden was ze door zijn zorgzame karakter al verliefd op hem geworden, en dat gevoel werd steeds sterker. Ze hadden al bijna een jaar een relatie. 'Je bent heel bijzonder,' had hij gezegd, 'en niet alleen door je lichtere huid. Fijn hoor, dat je oma hier vanuit Duitsland naartoe is gekomen.' Wendy vond het heerlijk dat hij haar elke dag opnieuw het gevoel gaf dat ze bijzonder was, want ze was een gevoelige vrouw.

Ze was lang single gebleven doordat ze op de kwekerij geen kans had om iemand te ontmoeten. Een beste vriendin miste ze ook. Iedereen hier had haar altijd alleen maar beschouwd als de dochter van de bazin, en inmiddels was ze zelf de bazin. Haar moeder had de rozenkwekerij overgenomen van haar moeder. Wendy had haar vader nooit gekend. Het enige wat haar moeder over hem had verteld was: 'Een man uit Dar es Salaam. Geen man van wie je op aan kunt, zoals de meeste mannen.'

Wendy kon wel op Muhambo vertrouwen, dat had hij de laat-

ste jaren op de kwekerij wel bewezen. Omdat Wendy's moeder hem vertrouwde, had ze hem de leiding over de kwekerij gegeven. Haar onverwachte dood had Wendy in een diepe crisis gestort. Ze had zoveel van haar moeder gehouden en zoveel bewondering voor haar gehad. Ze was een sterke vrouw geweest, net als haar oma volgens alles wat ze over haar had gehoord. Wendy had haar oma helaas maar heel kort meegemaakt, alleen als kind. Haar oma kwam alleen maar bij de rozenkwekerij op bezoek. Wendy had ook graag even sterk en georganiseerd willen zijn als haar moeder. Als kind had ze al geweten dat zij de kwekerij ooit zou overnemen, maar er was iets waardoor het haar te zwaar leek. 'Niet iedereen is geschikt om zo'n grote kwekerij te leiden,' had ze een keer tegen haar moeder gezegd.

'Nee, natuurlijk niet,' had haar moeder gezegd. 'Toch vertrouw ik erop dat je het kunt. Je hoeft alleen maar op jezelf te vertrouwen. En je laten helpen.'

Na haar dood moest Wendy de leiding van de kwekerij van de ene op de andere dag op zich nemen en doorgaan met de projecten die Wendy's oma al had opgestart, zoals een ziekenpost en goede arbeidsvoorwaarden voor de vrouwen die hier werkten; Muhambo was de enige mannelijke werknemer. Ze namen altijd het liefst vrouwen in dienst. Een paar jaar geleden hadden ze het Fairtrade-label gekregen en vanaf dat moment konden ze nog meer doen voor hun werkneemsters. Want dankzij de Fairtrade-organisatie was er sprake van gecontroleerde handel en van steun in de vorm van scholing en technische hulp. De Fairtrade-normen vereisten dat de medewerkers het landelijk minimumloon kregen, maar het streven was hun meer te betalen. Als het even kon wilde Wendy dat ook doen, omdat ze het heel belangrijk vond dat haar medewerkers tevreden waren.

Nafia keek haar nieuwsgierig aan. 'Wendy, vertel! Ik zie aan je dat er iets belangrijks aan de hand is.'

'Oké, anders laat je me toch niet met rust. Ik heb het idee dat

Muhambo me vandaag ten huwelijk gaat vragen!’

Nafia lachte en klapte in haar handen. ‘Echt? Dan krijg je eindelijk een man! En een goede man.’ Ernstiger zei ze: ‘Mijn *baba* zegt altijd: Een vrouw zonder man is als een rozenstruik zonder bloemen.’

‘Onzin! Een vrouw zonder man is ook perfect. Maar praat hier alsjeblieft met niemand over, want dat brengt ongeluk. Ik had het je niet eens moeten vertellen.’

Nafia drukte een wijsvinger tegen haar mond, maar glimlachte toen.

Een andere medewerkster keek op. Hopelijk had zij niets gehoord.

‘Waarom denk je dat hij je vandaag vraagt?’ vroeg Nafia.

‘Het is gewoon een gevoel. Hij was eergisteren heel zenuwachtig toen hij naar zijn neef in Kenia vertrok. Die neef heeft ook een rozenkwekerij en is onlangs getrouwd. Vandaag komt Muhambo terug. Maar nu, mondje dicht.’ Wendy liep glimlachend weg en Nafia keek haar grijnzend na.

Wendy controleerde de aansluitingen van de waterslangen. De natuur schonk hun niet alleen de warmte van de zon, maar ook water. Arusha lag vlak bij de bergen, waardoor er geen tekort was aan water. Ook daarom was dit een perfecte plek om rozen te kweken. Dankzij de felle Afrikaanse zon en het water van Mount Meru bleven de onkosten binnen te perken. De grond hier was ook vruchtbaar en dus goed voor de rozen. Wendy keek naar de rode bloemknoppen en zag dat ze de rozen binnenkort moesten oogsten. Er stonden ook rijen gele en witte rozenstruiken.

Wendy probeerde afleiding te zoeken en keek opnieuw naar het besturingssysteem van de sprinklerinstallatie. Hopelijk viel de stroom vandaag niet uit, zoals laatst. Normaal hield Muhambo dat in de gaten, maar hij was nog niet terug. Misschien kwam hij morgen pas.

Aan het einde van de werkdag nam het personeel vrolijk afscheid van Wendy, en zij wenste hun een fijne avond. Nafia vertrok ook, maar ze leek somber.

‘Alles in orde, Nafia?’

Ze schudde haar hoofd. ‘Ik hoop dat Joseph niet weer heeft gedronken.’

Wendy werd ongerust. Nafia’s man dronk de laatste tijd steeds meer en gaf het salaris van zijn vrouw vaak uit aan drank. Dat beviel Wendy helemaal niet. Nafia had een traditionele opvoeding gehad, hij was de vader van haar Rashida en ze woonden in Arusha. Een buurvrouw paste op het kind, zodat Nafia kon werken.

‘Laat het me weten als je hulp nodig hebt.’

‘Zal ik doen. Gelukkig drinkt Muhambo niet. Ik ben heel blij voor je, Wendy.’

‘Dank je.’

Nafia vertrok.

Wendy keek nog even op haar telefoon. Morgen zou ze bezoek krijgen van twee vrouwen uit Brazilië die belangstelling hadden voor de rozenkwekerij en voor haar oma Anni die de kwekerij was begonnen. Wendy had niet goed begrepen wat ze van haar wilden, maar het leek te gaan om een geheim van vroeger dat al hun levens zou beïnvloeden. Meer zouden ze tijdens hun bezoek vertellen. Wendy was heel nieuwsgierig, maar moest dus geduld hebben tot de volgende dag. Helaas waren er geen nieuwe berichtjes, ook niet van Muhambo.

Wendy stopte haar telefoon weer in haar broekzak. Haar hartslag versnelde toen ze een auto hoorde aankomen. Dat moest Muhambo zijn. Wat was hij vroeg! Ze verliet snel de kas, zag de jeep van de kwekerij, streek haar haar naar achteren, hoewel er geen haartje uit haar vlecht was ontsnapt, en liep blij naar hem toe.

Ze keek naar Muhambo die de jeep parkeerde en uitstapte, maar

het viel haar op dat hij heel gespannen leek. Dat had ze nog niet eerder gezien. Was er iets gebeurd, of kwam het door de lange rit? Dat zou niet vreemd zijn, want het was een rit van ruim tien uur van Kenia naar Arusha.

‘Jambo, wat fijn dat je terug bent!’ zei ze. Ze wilde hem omhelzen, hem voelen, maar hij verstijfde en stapte achteruit.

Wendy liet haar armen langs haar zij vallen en keek hem ongerust aan. Normaal kusten en knuffelden ze elkaar altijd ter begroeting, maar nu bleef hij stokstijf staan en friemelde hij nerveus met zijn handen. Haar maag verkrampde.

‘Is er iets gebeurd? Heb je een ongeluk gehad?’

Maar Muhambo schudde zwijgend zijn hoofd en keek naar de grond.

‘Ben je moe? Heb je honger?’

‘Nee, ik heb geen honger.’

‘Wat is er dan? Zeg alsjeblieft iets!’

Normaal vertelde hij haar veel, en zij hem. Samen overal over kunnen praten was een belangrijk deel van hun relatie.

‘Ik heb lang nagedacht.’

Ze keek hem verbaasd aan. ‘Waarover?’

Nu pas sloeg hij zijn blik op. Hij keek haar geëmotioneerd aan. ‘Over ons.’

Haar hartslag versnelde. Wilde hij haar hier, op de parkeerplaats, ten huwelijk vragen? Was hij daarom zo nerveus? Ze keek hem met een opgeluchte glimlach aan.

‘Wendy, ik kan niet langer een relatie met je hebben,’ zei hij snel.

Haar gezicht betrok. Dat had ze geen moment verwacht. Absoluut niet. Ze kreeg een knoop in haar maag, trilde helemaal en zocht steun aan de jeep om niet te vallen.

Hij zei niets meer en keek weer naar de grond.

‘Waarom dan niet?’ fluisterde ze. Hij had iemand leren kennen. Een andere vrouw, zeker weten.

‘Omdat je mijn bazin bent. Ik zei toch al dat dat niet goed voor me is. En je zult altijd mijn bazin blijven.’

Ze keek hem opgelucht aan. Was dat alles? Zij had daar helemaal geen probleem mee, daar hadden ze het al over gehad. ‘Nee! Ik bedoel, ik ben je bazin niet. We hadden toch afgesproken dat we op een gelijkwaardige manier de kwekerij zouden leiden als we... Hoe dan ook, ik heb daar echt helemaal geen probleem mee.’

Hij keek haar strak aan. ‘Maar ik wel. Ik ben de man. En jij bent de vrouw.’

Wendy slikte. Tanzania was een traditioneel land, maar het hoefde toch niet altijd zo te blijven? ‘Veel vrouwen werken en andere mannen vinden dat goed.’

‘Ik heb er niets op tegen als een vrouw werkt, dat weet je wel. Maar mijn vrouw moet niet mijn baas zijn. En jij hebt je moeder beloofd om de kwekerij te leiden, dus mag je de leiding niet aan een ander overdragen. Dit zal dus altijd zo blijven, de rest van ons leven. Het spijt me, Wendy. Zo kan ik niet leven, zo wil ik niet leven. Je bent heel belangrijk voor me, maar dit gaat om mijn eer, dat weet je, maar je neemt mijn woorden niet serieus. Daarom moest ik dus een besluit nemen en dat heb ik gedaan. Ik heb met mijn neef gepraat en ga bij hem op de rozenkwekerij werken. In Kenia. De beslissing is genomen.’

‘Wat?! Jij? In Kenia?!’ Wendy, die de hele tijd beteuterd naar hem had geluisterd, keek hem verbijsterd en diep teleurgesteld aan.

‘Ja. Soms is het beter om met iets nieuws te beginnen. Dat is ook beter voor jou. Of wil je dat ik ontevreden ben?’

‘Natuurlijk niet. Of heeft dit met een andere vrouw te maken?’ Dat ontglipte haar.

Muhambo keek haar teleurgesteld aan. ‘Nee, zo ben ik niet en dat weet je best.’

Wendy kreeg tranen in haar ogen. Muhambo was een goede

man, daarom hield ze ook zoveel van hem.

‘Je redt je wel met de kwekerij en ik wens je alle geluk van de wereld,’ zei hij zacht. Hij draaide zich om en verliet lopend de kwekerij.

Ze keek hem ontdaan na. Dit kon niet waar zijn! Waarom had ze dit niet vermoed? Kon ze dan helemaal niet meer op haar gevoelens vertrouwen? En hoe moest ze het allemaal voor elkaar krijgen, hoe moest ze zonder hem leven? Ze had het gevoel dat ze zomaar door haar knieën kon zakken.

Opeens hoorde ze een kreet.

Nafia rende met de kleine Rashida op de arm over de binnenplaats en gilde opnieuw. Haar man Joseph rende, kennelijk aangeschoten, achter hen en riep: ‘Blijf staan, je bent mijn vrouw! Dat is mijn kind!’

Nafia zag Wendy, rende naar haar toe en vertelde helemaal in paniek dat Joseph haar had geslagen. Ze zocht, met haar dochttertje van drie, bescherming achter Wendy.

Wendy maakte zich breed, keek Joseph woedend aan en maakte afwerende gebaren. ‘Blijf staan! Je blijft van haar af!’

Hij probeerde langs haar heen te glippen, maar ze greep hem bij zijn armen, rook zijn drankadem en worstelde met onvermoede kracht met hem. ‘Nee! Joseph, je raakt haar niet aan!’ riep ze als een woedende leeuw.

Hij was onder de indruk en keek haar aan, onzeker over hoe hij verder zou reageren. Hij stapte achteruit en rukte zich los. Hij was veel sterker dan zij, maar ze bleef staan en keek hem dreigend aan. Hij bedacht zich, vloekte in het Swahili, spuugde en bleef staan.

‘Je zet nooit meer een voet op deze kwekerij, Joseph! Begrepen? Je slaat geen vrouwen!’

‘Laat me met rust, Wendy! Laat me toch met rust, stomme wijven!’ schreeuwde hij, maar hij draaide zich eindelijk om en verliet het kwekerijterrein.

Wendy ademde opgelucht uit. Ze trilde helemaal en keek ongerust naar Nafia en naar Rashida die haar angstig aankeken. Nu pas zag Wendy de schram op Nafia's wang. 'Mijn god, Nafia, hoelang gebeurt dit al?'

Nafia haalde haar schouders op.

'Waarom heb je me dit nooit verteld?'

Nafia keek bedremmeld naar de grond, klemde haar kind nog even tegen zich aan, zette het neer en fluisterde dat ze naar Halima moest gaan, een bevriende collega. Ze wachtte tot Rashida haar niet meer kon horen en bekende toen met zachte stem: 'Te lang. Maar ik schaamde me ervoor.'

'Jij hoeft je nergens voor te schamen. Hij moet zich schamen!'

Rashida rende weer naar hen toe en zei: 'Ik blijf bij jou, mama.' Ze klemde haar armen om Nafia's benen.

Nafia maakte Wendy stilzwijgend duidelijk dat ze er in het bijzijn van het kind niet over wilde praten. Ze zei: 'Ik weet niet waar we vannacht moeten slapen. Ik wil niet terug naar Joseph in Arusha.'

Wendy dacht even na. 'Jullie kunnen wel bij mij slapen. Het huis is heel groot en we hebben logeerkamers. Die zijn tot morgen niet bezet.'

'Dat kan écht niet! Dat is heel lief van je, maar dat wil ik niet.'

'Nafia, het is echt geen probleem.'

'Nee, echt niet.'

Wendy wist dat ze haar niet zou kunnen overhalen. Nafia beschouwde haar nog altijd als haar bazin. 'En de ziekenpost dan? Daar staan twee veldbedden. De nieuwe dokter komt morgen pas en dan zien we wel weer.'

Nafia accepteerde haar aanbod dankbaar. 'Dank je wel, Wendy. Je bent zo'n goede vrouw.'

Wendy glimlachte. 'Kom dan maar mee.'

Rashida stak haar armen uit naar Wendy, omdat ze door haar gedragen wilde worden. Wendy tilde haar op en het kind nestelde

zich tegen haar aan. Rashida rook heerlijk, zoals kleine kinderen ruiken, en naar kokosolie. Ze moest hen beschermen en gelukkig was ze daar zojuist in geslaagd. Was ze misschien toch sterker dan ze dacht?

3

Wendy werd de volgende ochtend badend in het zweet wakker. De witte gordijnen in haar kamer bewogen zachtjes in de wind en de zon scheen door een kiertje naar binnen. Ze wreef in haar ogen en streek daarna over haar drijfnatte voorhoofd. Ze had gedroomd dat ze met Muhambo trouwde, op de traditionele manier, in zijn dorp en met veel gezang. Kippen scharrelden rond, kinderen speelden met blikken en vrouwen in kleurrijke gewaden lachten, maar toen werd zijn gezicht een masker, hij lachte en verdween als sneeuw voor de zon. Nu ze wakker was, werd ze overmand door haar verdriet en haar maag verkrampde. Ze had hem volkomen vertrouwd en nooit aan zijn liefde getwijfeld. Was ze te naïef geweest? Had ze door haar verliefdheid genegeerd dat hij zich vanaf het begin al had verzet tegen een relatie met de dochter van de bazin? Ze had zijn woorden serieuzer moeten nemen, want hij had verschillende keren gezegd dat hij het een probleem vond dat hij de baas niet was en ze had dus kunnen vermoeden dat hij haar zou verlaten.

Wendy voelde zich alleen en heel zwak. Ze wreef over haar gezicht en besloot om gewoon te blijven liggen en nooit meer op te staan. Toen herinnerde ze zich opeens dat die twee vrouwen vandaag zouden komen. De vrouwen uit Brazilië, een Amerikaanse die June heette en een Braziliaanse die Sandra heette, als ze het goed had verstaan. Ze volgden de sporen van hun drie oma's – zo had June het tenminste genoemd tijdens hun telefoongesprek.

June en Sandra wilden meer te weten komen over Wendy's oma Anni 'om het geheim te ontsluiëren'.

Wendy ging zuchtend rechtop zitten en keek naar de klok aan de muur van haar slaapkamer, die de slaapkamer van haar oma was geweest. Ze had de kamer anders ingericht en maar een paar meubels gehouden.

Haar hoofd stond vandaag écht niet naar bezoek! Ze dacht er ook aan dat ze een nieuwe plek voor Nafia en Rashida moest zoeken. Haar oma had een paar hutten op het terrein van de kwekerij laten bouwen en daar woonden nu een paar werkneemsters. Misschien was daar nog een plekje voor hen.

Wendy stond op, liep in haar slaapshirt naar de badkamer, nam een douche, poetste haar tanden en maakte weer een vlecht in haar haar.

Ze trok ter ere van haar gasten een kleurrijke jurk aan, liep de trap af en zag toen ze de keuken binnenkwam dat Maleika, de vrouw die haar mede had opgevoed en haar nu met de huishouding hielp, mango's en ananassen in stukjes sneed. Terwijl ze elkaar begroetten, probeerde Wendy niet te laten merken hoe ze zich voelde. Maleika was een kleine, mollige vrouw, altijd vrolijk en altijd in een goede bui. Wendy had met alle personeelsleden een goede band, net als haar moeder en oma, maar vooral met Nafia en Maleika had ze een hechte band. Bij Maleika had ze ook nog eens het gevoel dat zij, zeker na de dood van haar ouders, familie van haar was.

Maleika keek haar onderzoekend aan. 'Hopelijk houden die vrouwen uit Brazilië van mango's, want op dit moment hebben we heel veel rijpe.'

Achter het huis stonden een paar mangobomen.

Wendy was gek op deze vruchten. 'Wie houdt er nou niet van mango's? Deze zijn echt heel lekker, maar in Brazilië groeien ze vast ook.'

'Dat is waar,' zei Maleika. 'Komt Muhambo ook ontbijten?'

Toen Wendy niet reageerde, keek Maleika haar aan en vroeg ze geschrokken: 'Wat zie je er verdrietig uit! Dat dacht ik meteen al toen je binnenkwam. Wat is er gebeurd?'

'Je kent me gewoon te goed. Ik ben inderdaad verdrietig, heel erg zelfs. Muhambo heeft me verlaten.'

'Nee!' Maleika sloeg haar handen voor haar gezicht. 'Wat een stomkop! Een vrouw als jij! Maar waarom?!'

'Omdat hij niet kan accepteren dat ik zijn bazin ben. Mij kan dat niets schelen, ik vind dat we gelijkwaardig zijn. Maar hij ziet dat anders en heeft een besluit genomen.' Haar stem brak. Ze zuchtte en zei toen: 'Hij gaat naar Kenia, naar zijn neef, en gaat in zijn rozenkwekerij werken.'

Maleika liep naar Wendy toe en omhelsde haar stevig.

Wat was dat toch fijn, haar nabijheid, haar vertrouwde geur. Maleika was een soort tweede moeder; ze was meelevend en hartelijk, en ze was er altijd voor haar.

'Wat een domkop! Dan moet je maar blij zijn dat hij voor jullie trouwen inzag dat hij geen gevoel van eigenwaarde heeft. Voordat jullie kinderen krijgen.'

'Je hebt gelijk.'

'Dan krijg je kinderen met een andere man, een man die heel veel van je houdt,' zei Maleika troostend.

'Nee hoor. Volgens mij vertrouw ik voorlopig geen enkele man meer. Ik had dit echt nooit verwacht van Muhambo. We waren toch gelukkig, of heb ik me dat verbeeld?' Ze kreeg tranen in haar ogen.

Opnieuw trok Maleika Wendy tegen haar weelderige boezem. 'Dat waren jullie ook. En dat kan niemand meer van je afpakken.'

Wendy maakte zich van haar los, haalde haar neus op en wreef de tranen van haar wangen.

Maleika haalde diep adem. 'Je wordt wel weer verliefd, maar daarvoor moet je je hart snel openstellen. Als je dat niet doet, sluit je hart zich als een mossel en kun je niet gelukkig worden, kleine Wendy.'

Toen Wendy nog klein was, had ze haar altijd zo genoemd.

‘Ja, Maleika, dat zeg je wel, maar het doet pijn en ik wil die pijn niet nog een keer voelen. Dat geldt toch ook voor jou, jij bent toch ook in de steek gelaten?’

Maleika maakte een afwijzend gebaar. ‘Dat is iets totaal anders. Mijn hart staat open, maar er is gewoon nog geen andere man op mijn pad gekomen.’

Wendy zuchtte. ‘Er worden zoveel vrouwen verlaten die dan alleen voor hun kinderen moeten zorgen. Dat geldt voor bijna alle vrouwen die bij ons werken.’

Maleika wilde daar niets van horen. ‘Toch moet je in de liefde blijven geloven.’

‘Ik heb in elk geval eerst een kop koffie nodig. En wat mango.’ Wendy pakte een bordje vol stukjes mango en ging aan de oude keukentafel zitten die midden in de woonkeuken stond met daarop, zoals elke ochtend, een thermosfles en haar lievelingskopje. Ze schonk koffie voor zichzelf in en snoof de heerlijke geur op.

Wendy ging naar de kas. Ze wilde zich even ontspannen en genoot altijd van het werken met de rozen. Ze was eigenlijk van plan geweest om de gasten uit Brazilië zelf van het Kilimanjaro International Airport te halen, maar nu stuurde ze een van haar medewerksters naar het vliegveld. Ze voelde zich ellendig en dat werd nog erger door een computerstoring aan de sprinklerinstallatie die de laatste tijd, net als de stroom, steeds vaker uitviel. Nu moest ze dit zelf oplossen, want haar werkneemsters hadden geen verstand van techniek. Wat dit soort dingen betreft miste ze Muhambo, maar ze miste hem vooral als man, ze miste zijn affectie en zijn liefde.

Twee uur later was Wendy bezig met het oogsten van de rozen, ze sneed de doorns onder aan de steel af en legde ze apart.

Ze hoorde dat de jeep eraan kwam en stopte, en even later hoor-

de ze de portieren en vrouwenstemmen. Sympathiek klinkende stemmen. De beide vrouwen spraken Duits, maar ieder met een ander accent. Wendy had de taal van haar moeder geleerd die het weer van haar moeder had geleerd; het was hun 'geheimtaal' geweest. Bijzonder dat iemand die taal nog sprak.

Ze pakte de rozen, verliet de kas en werd verblind door de zon. Ze keek verbaasd naar haar gasten die naast de jeep stonden.

Ze waren allebei knap en zo te zien achter in de dertig. De kleinste van de twee had lang zwart krullend haar met een gele bloem erin en de grootste had schouderlang bruin haar. Ze keken nieuwsgierig om zich heen, zagen Wendy en keken haar met een vragende glimlach aan.

Wendy probeerde niet te laten merken dat ze verdrietig was, hoewel ze het liefst huilend in bed was gekropen. Maar deze vrouwen waren helemaal naar Afrika gekomen om bepaalde dingen van haar te horen. En als dit geheim ook invloed op haar leven kon hebben, moest ze daar natuurlijk meer van weten. Ze liep nieuwsgierig naar hen toe en zei: 'Jambo, ik ben Wendy, hartelijk welkom op mijn rozenkwekerij.'

Opeens was ze heel trots, 'mijn rozenkwekerij'! Dat klonk goed, al klonk het ook naar heel veel verantwoordelijkheid. Ze gaf iedere vrouw een paar rozen. 'Ze staan bijna in bloei.'

'Hallo, dank je wel,' zei de brunette. 'Ik ben June en dat is Sandra.'

Ze gaven elkaar allemaal een hand. De Amerikaanse June had een steviger handdruk dan de Braziliaanse Sandra, die sowieso wat ontspannener en beweeglijker leek. Sandra rook meteen aan de knoppen van de rozen en riep blij: 'Ze ruiken nu al! Ik ben gek op bloemen, dank je wel!'

'Wat betekent jambo?' vroeg June.

'Jambo betekent hallo. Wat bijzonder dat we Duits met elkaar kunnen praten.'

'Inderdaad. Fijn. Jambo.'

‘Dit lijkt een droom!’ Sandra draaide enthousiast en met de rozen in haar hand om haar as. ‘Een rozenkwekerij in Afrika! Ik kan nog steeds niet geloven dat ik nu in Tanzania ben.’ Ze lachte. ‘Sorry hoor, maar behalve mijn geboorteland Brazilië heb ik lange tijd niets van de wereld gezien. Dankzij onze oma’s zijn June en ik al naar een paar Europese landen geweest en ik ben nog steeds diep onder de indruk van die reis en de vluchtroute.’

‘De vluchtroute?’ vroeg Wendy.

‘Ja, dat vertellen we je later wel.’

‘Graag, ik ben benieuwd. Jullie waren dus samen in Europa? Wat opwindend! Kennen jullie elkaar al lang?’

‘Nee, niet erg lang.’

‘Maar na die reis wel heel goed,’ zei Sandra glimlachend. ‘Zullen we de rozen in water zetten, anders verwelken ze.’

‘O ja, natuurlijk! Sorry. Maleika!’ riep Wendy.

Maleika verscheen net op het terras met een dienblad met verfrissende drankjes. Ze had de glazen versierd met schijfjes meloen en ananas.

‘Kom mee.’

De vrouw die hen van het vliegveld had gehaald haalde hun bagage uit de kofferbak van de jeep, hing de beide rugzakken aan haar schouders alsof ze niets wogen, en liep ermee naar het huis.

June schrok toen ze dat zag. ‘O nee, maar dat is toch veel te zwaar! Wij dragen onze bagage zelf wel.’

‘Zeker weten!’ zei Sandra die meteen naar haar toe wilde lopen.

Wendy hield haar echter tegen en zei: ‘Feister is sterk, geef haar straks maar een fooi, dat is hier gebruikelijk. Ze heeft twee kinderen en een zieke man.’

‘Dat doen we zeker,’ zei June.

Ze liepen met z’n drieën naar de boerderij.

Sandra zei enthousiast: ‘Wat een mooi huis, net zoals je in oude films ziet.’

‘Ja, het stamt uit de koloniale tijd. Mijn oma, mijn *bibi*, heeft het indertijd gekocht en is hier toen een kwekerij begonnen. En toen de rozenhandel goed draaide, heeft ze het regelmatig laten renoveren.’

‘Aha. De tuin is ook heel mooi,’ zei June.

‘Mijn moeder vond een goed verzorgde tuin heel belangrijk. Ik vind hem ook erg mooi. Een van mijn werknemers zorgt er nu voor.’

Het gazon werd constant besproeid en er stonden palmen en bloeiende struiken in de tuin.

‘Zo heb ik me een boerderij in Afrika altijd voorgesteld,’ zei Sandra blij. ‘Ik heb boeken gelezen over boerderijen in Afrika en ze in gedachten vaak bezocht. Maar ik heb nooit een boek gezien dat over een rozenkwekerij gaat. Het wordt dus tijd voor zo’n boek.’ Ze glimlachte en gaf June een knipoog.

‘Sandra is boekhandelaar,’ zei June, ‘en haar vriend is auteur.’

‘Wat leuk! Ik lees ook graag, als ik daar tenminste tijd voor heb. Niet vaak dus, doordat hier op de kwekerij altijd wel iets te doen is,’ zei Wendy.

‘Zo vergaat het de meeste mensen. Maar boeken geven je zoveel, zelfs als je alleen af en toe een paar bladzijden leest.’

Wendy gaf haar gelijk.

Ze liepen het houten terras op en Maleika bood hun een drankje aan. ‘Jambo.’

‘Jambo. Wat aardig!’ zei Sandra blij. ‘Hier hebben we echt behoefte aan.’

Wendy zei: ‘En dit is Maleika, een grote hulp in huis. Ze heeft meegeholpen met mijn opvoeding.’ Ze vertaalde het voor Maleika in het Swahili, die glimlachend knikte. ‘Ze spreekt ook een beetje Engels.’

‘Wat fijn. Ik ben June,’ zei ze in het Engels.

‘En ik ben Sandra,’ zei deze, ook in het Engels.

Nadat ze hun koude drankje op hadden, nam Wendy haar gas-

ten mee naar binnen. 'Kom maar mee, dan laat ik jullie de logeerkamers zien.'

June en Sandra liepen achter Wendy en Maleika aan naar binnen. Daar was het koeler, dankzij de ventilatoren. In de hal stonden nog altijd de meubels die Wendy's oma daar had neergezet: een ladekast met een spiegel erop en een groot Afrikaans beeld van ebbenhout. Zouden ze het beeld mooi vinden? vroeg Wendy zich af. Zelf wist ze niet beter, maar zij woonden misschien in een modernere woning.

'Jullie bagage is al naar de kamers gebracht. Kom maar mee.' Ze nam hen mee naar een van de logeerkamers, waar June haar rugzak zag staan. 'Dan is dit jouw kamer en is de kamer hiernaast van jou, Sandra.'

Wendy's moeder had deze kamers met veel liefde ingericht. De ene kamer was roze en de andere felgeel geverfd, er hingen zelfgemaakte gordijnen met ruches en op elk bed lag een zelfgemaakte sprei.

Sandra vond het fijn dat zij de gele kamer had gekregen. 'Ik hou van kleuren, daarom is mijn huis ook heel kleurrijk, net als de inrichting. Mijn oma Maria hield ook van kleuren. Zij is naar Brazilië gevlucht, dus daarom woon ik daar ook.'

'Wauw! Ik moet toegeven dat ik weinig weet over hoe mijn bibi hier vanuit Duitsland naartoe is gekomen.'

June en Sandra keken elkaar teleurgesteld aan.

'Er schieten me vast wel weer een paar van haar verhalen te binnen,' zei Wendy troostend. 'Als jullie je willen opfrissen, daar is jullie gemeenschappelijke badkamer. En als jullie klaar zijn kunnen we koffiedrinken op het terras. Maleika heeft ook al iets te eten gemaakt.'

'Wat fijn! Dank je wel voor je gastvrijheid!' June keek haar glimlachend aan.

Wendy zei: 'Zo zijn we in Tanzania.'

'Net als in Brazilië,' zei Sandra.

‘Alleen de Duitsers doen vaak heel moeilijk,’ zei June glimlachend. ‘Maar niet allemaal, hoor. Toen ik in Duitsland woonde, heb ik veel zeer gastvrije mensen ontmoet. Daar woonde ik sinds mijn studietijd, maar nu wordt New York weer mijn thuis.’

‘June is verliefd geworden, net als ik, en dat is de schuld van onze oma’s,’ zei Sandra lachend.

Wendy was blij voor hen, maar ze vroeg niet door omdat ze echt niet zat te wachten op verhalen over de liefde. Ze dacht meteen weer aan Muhambo. Hoe kon hij zich zo plotseling zo afwijzend gedragen? Hij had haar voor zijn vertrek naar Kenia nog zo harts-tochtelijk gekust. Was dat misschien al een afscheidskus geweest?! Natuurlijk, wat dom van haar.

Ze liet de vrouwen alleen en ging naar de woonkeuken waar Maleika was. Zij had echt veel moeite gedaan en allerlei Tanzaniaanse gerechten klaargemaakt die hier veel werden gegeten. ‘Je bent een schat, Maleika. Dit zullen ze heerlijk vinden.’ Haar stem klonk verdrietig, dat hoorde ze zelf ook wel.

‘En jij zult binnenkort ook weer blij kunnen zijn, kleine Wendy. *Hakuna matata*.’

Wendy glimlachte. *Hakuna matata* was een gezegde in het Swahili, het favoriete gezegde van de Tanzanianen. Het betekende: Er zijn geen problemen, alles is goed. Dat was precies wat ze zo fijn vond in dit land. Hoe arm de mensen ook waren, ze waren vrolijk, betrouwbaar en tevreden. Meestal tenminste. Zelf wilde ze dat ook snel weer zijn. ‘Dank je, Maleika, dat je me daaraan herinnert. Ik ga even naar mijn kamer, ben zo terug.’

Ze liep naar haar kamer, ging op haar bed liggen en staarde naar het plafond. Nu was ze alleen, nou ja, zonder man dan. Want alle vrouwen op de kwekerij waren er voor haar. Ze vormden een soort gemeenschap, en dat voelde goed.

Ze stond snel op toen ze even later June en Sandra de trap af hoorde komen, ging ook naar beneden en liep naar het terras.

June en Sandra zaten al in de rieten stoelen en keken vol bewondering naar het Afrikaanse landschap. Ze waren onder de indruk van alle gerechten en vroegen wat het was.

‘Maleika heeft dit allemaal voor jullie gemaakt. Zij is echt de goede ziel in huis. Dit is *ndizi na nyama*, een eenpansgerecht met groene bananen. Dat zijn *maandazi*, oliebollen, en dit platbrood heet *chapati*. Hopelijk verwachtten jullie geen Amerikaanse of Europese gerechten?’

‘Nee, ik vind dit fantastisch,’ zei June. ‘Mijn vriend Hendrik zou dit ook te gek vinden. Hij is kok en houdt van nieuwe invloeden in de keuken.’

‘Wat leuk.’

Wendy ging ook in een van de krakende rieten stoelen zitten, Maleika kwam naar buiten en schonk limonade voor hen in, de vrouwen begonnen te eten en vonden het heerlijk. Maleika was blij met de complimenten voor haar kookkunst.

Wendy zei: ‘Aan de telefoon vertelde je dat het om een geheim gaat dat ook invloed heeft op mijn leven. Kun je me daar iets meer over vertellen?’

June knikte. ‘Ik kan maar beter vanaf het begin beginnen. Onze drie oma’s waren heel lang elkaars beste vriendinnen en woonden in Berlijn. Luise, mijn oma, Maria, Sandra’s oma, en Anni, jouw oma. Luise zat in de jaren 1930 bij het verzet tegen Hitler, werd verraden en vluchtte naar New York. Maria verkeerde als Jodin in nazi-Duitsland in groot gevaar en slaagde er in 1939 net op tijd in om met haar gezin via een bijzonder gevaarlijke vluchtroute naar Brazilië te komen.’

Ze zweeg even, en vertelde aarzelend verder: ‘Anni, jouw oma, had een relatie met een man van wie ze hield en met wie ze wilde trouwen, maar die man was lid van de partij van Hitler.’

‘O, dat wist ik niet,’ zei Wendy. ‘Hij was dus een nazi?’

‘Ja,’ beaamde Sandra boos, maar verder zweeg ze.

June vertelde verder. ‘Hoe dan ook, een notaris heeft me een

brief van mijn oma voorgelezen, waarin ze me vroeg om op zoek te gaan naar Maria en Anni of hun nakomelingen. Dat is me inderdaad gelukt, want ik heb jou dus ook gevonden, met Sandra's hulp. Maar we moeten nog meer te weten komen, want mijn oma Luise had sinds 1939 helemaal geen contact meer met de vrouwen die haar beste vriendinnen waren geweest. Doordat ze, zoals ze schreef, iets heel ergs had gedaan.'

Wendy luisterde aandachtig naar haar. 'Iets heel ergs?'

Sandra nam het verhaal over. 'Ja, Luise moet in 1939 iets hebben gedaan waardoor de vrouwen niet langer met elkaar bevriend konden zijn. June vindt dat natuurlijk ook heel erg. We hopen dat jij ons met verhalen over je oma op een spoor kunt zetten. Want dit geheim moeten we ook nog ontsluiten.'

Wendy dacht diep na. 'Zoals ik al zei weet ik niet veel over die tijd. Maar mijn moeder heeft me af en toe wel wat verteld. Natuurlijk wil ik helpen.' Ze bracht een hand naar haar slapen; ze had zo'n hoofdpijn. 'Ik vraag me wel af hoe jullie me hebben gevonden. June, aan de telefoon zei je toch dat jullie geen adres van mijn oma hadden?'

June vertelde dat ze door het vluchtdagboek van Sandra's oma Maria en door de drie boeken die Maria tijdens haar vlucht bij zich had, hadden ontdekt dat Anni eerst naar Londen en daarna via omwegen naar Tanzania kon vluchten.

'En dat ze daar een rozenkwekerij was begonnen.' Sandra hielp June bij het verhaal, kwam steeds met aanvullingen.

Wendy's hoofdpijn werd steeds erger. Ze kon zich bijna niet meer concentreren en probeerde nog steeds niet te laten merken hoe verdrietig ze was. Ze zei: 'Maar er zijn verschillende rozenkwekerijen in Tanzania.'

'Ja, het verbaasde ons echt dat in Afrika rozen worden geteeld,' zei Sandra.

'Ja, dat verbaast veel mensen. Maar in veel delen van Afrika, zoals hier, heersen nu eenmaal de beste omstandigheden voor rozen.'

Ik leid jullie later wel een keer rond en laat jullie dan alles zien. Maar hoe hebben jullie me dan gevonden?’

‘June is een fantastische journalist.’ Sandra glimlachte. ‘Ze heeft waanzinnig veel onderzoek gedaan, ook in archieven. Ik ben daar veel te chaotisch en ongeorganiseerd voor, dus zonder June was ik nooit zoveel over onze oma’s te weten gekomen. Toen we alles wat we tijdens onze reis door Europa hadden ontdekt en alle andere informatie als puzzelstukjes aan elkaar legden, wisten we dat Anni echt naar Tanzania had kunnen vluchten. En zelfs dat van haar rozenkwekerij.’

‘Deze kwekerij is de enige die door een Duitse ballinge is opgericht,’ zei June glimlachend. ‘We vonden een krantenartikel in een oude krant. Anni schijnt een geweldige vrouw te zijn geweest.’

‘Ja, mijn oma Anni was een bewonderenswaardige vrouw.’ Wendy nam een slokje limonade.

June vroeg: ‘Is Anni in haar eentje met deze kwekerij begonnen?’

‘Nee. Voor zover ik weet deed ze dat samen met mijn opa. Maar omdat hij andere dingen te doen had, was het in feite haar kwekerij. Ze was gek op rozen.’

‘Heette je opa Siegfried?’ vroeg June behoedzaam met een gespannen blik naar Sandra.

Wendy schudde haar hoofd en dacht na. Ze herinnerde zich iets wat haar oma haar een keer had verteld, over ene Siegfried. Ze werd verdrietig doordat dat verhaal haar aan haar eigen situatie deed denken. Want ook Anni had als jonge vrouw gedacht dat een man haar een aanzoek zou doen. ‘Toen ik nog klein was, heeft ze me wel een keer iets over ene Siegfried verteld.’

‘Wat dan? Dat kan heel belangrijk voor ons zijn. Daar vertel ik je straks wel meer over.’

Wendy keek haar peinzend aan en zei: ‘Mijn oma Anni dacht indertijd dat hij haar ten huwelijk zou vragen. Daar was ze zo

zeker van.' Verdrietig zweeg ze even, want ze dacht aan zichzelf.
'Ze verwachtte het echt, omdat ze had gezien dat Siegfried rozen
in zijn huis had verstoppt en zij van rozen hield.'

Eerder verschenen van Anna Claire:

De weg naar de vrijheid

Een onvergetelijke reis

Eerste druk april 2026

Dit is het derde deel in de serie Moedige vrouwen.

Oorspronkelijke titel *Die Glücksfrauen. Das Geheimnis der Rosen*

Oorspronkelijke uitgever Bastei Lübbe GmbH & Co. KG, Köln

Copyright © 2025 Anna Claire

The moral right of the author of this work has been asserted in accordance with the Copyright, Designs and Patents Act 1988

Copyright © 2026 voor deze uitgave Uitgeverij De Fontein, Utrecht

Vertaling Jolanda te Lindert

Omslagontwerp Bij Barbara

Omslagillustratie vrouw © Trevillion/Mark Owen, achtergrond ©

Shutterstock

Opmaak binnenwerk Crius Group

ISBN 978 90 261 7910 5

ISBN e-book 978 90 261 7911 2

ISBN luisterboek 978 90 261 7912 9

NUR 302

www.uitgeverijdefontein.nl

Uitgeverij De Fontein vindt het belangrijk om op milieuvriendelijke en verantwoorde wijze met natuurlijke bronnen om te gaan. Bij de productie van het papieren boek van deze titel is daarom gebruikgemaakt van papier waarvan het zeker is dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid.

Alle personen in dit boek zijn door de auteur bedacht. Enige gelijkenis met bestaande – overleden of nog in leven zijnde – personen, anders dan die in het publieke domein thuishoren, berust op puur toeval.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeleenvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, elektronisch, door geluidsopname- of weergaveapparatuur, of op enige andere wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Tekst- en datamining niet toegestaan.